

Рис. 5 – Опис цифрової компетентності педагогічного працівника

Враховуючи вищезазначене, кожен учитель закладу освіти, незалежно від ступеня, типу, форми його власності та рівня своєї кваліфікації, повинен орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства, тобто неперервно розвивати власну інформаційно-цифрову компетентність.

Література

1. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>
2. Нова Концепція української школи / Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В. та ін. // за заг. ред. М. Грищенко. URL: www.oblosvita.mk.ua/attachments/article/3935/.
3. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника (розроблено на виконання наказу МОНУ № 38 від 15 січня 2019) URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27905/1/digital%20comp%20teacher%20Morze.pdf>.

Ашихміна Наталія,
Одеса

СУТНІСТЬ І КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано значення інформаційно-комунікаційних технологій для ефективного здійснення професійної діяльності педагогами у галузі музичної освіти. Визначено сутність інформаційно-комунікаційної компетентності. На думку автора, це інтегративна якість, що характеризує обсяг знань, умінь і навичок з інформаційно-комунікаційної сфери, набутих під час фахової підготовки, та забезпечує гнучкість і готовність адаптуватися до змін у мистецько-професійній діяльності, а також сприяє творчому фаховому самовираженню з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Стисло схарактеризовано структуру інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти, зокрема такі її компоненти: мотиваційний, гностичний і процесуальний.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інформаційно-комунікаційна компетентність педагогів у галузі музичної освіти, компонентна структура інформаційно-комунікаційної компетентності.

Сучасна епоха характеризується, насамперед, такими фундаментальними явищами, як глобалізація та інформаційна революція. Їх вплив на всі сторони життя суспільства виявився таким потужним і всеохоплюючим, що жоден із процесів, що відбуваються, не може бути раціонально пізнаним без їх адекватної рефлексії в контексті означених процесів. Під впливом інформаційних технологій трансформація системи освіти зумовлює виникнення нових інноваційних контурів.

Вимога переходу до інноваційної освіти задекларована закономірностями функціонування інформаційного суспільства. Такий діалектичний взаємозв'язок можна прокоментувати так: розвиток

інформаційно-комунікаційних технологій, що відбувся завдяки науково-технічному прогресу, досяг критичної грані, після якої спостерігаються якісні зміни інформаційного середовища.

У сфері мистецької освіти такі зміни класифікуються, як зміни основної парадигми. Якщо раніше для повноцінного навчання школярів тільки педагог був головним джерелом художньо-освітньої інформації, що зумовлювало репродуктивну методикау навчання вважати провідною, то нині функція вчителя стала дещо іншою: він повинен навчити здобувачів орієнтуватися в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі, повинен розвинути їх творчі та інтелектуальні здібності. Саме ця обставина стає ключовим фактором того, що використання інформаційно-комунікаційних технологій та інформатизація мистецько-освітнього процесу стають одними із провідних засобів здійснення переходу на інноваційний рівень розвитку, як музичної освіти, так і вдосконалення професійної компетентності педагогів у цій галузі.

Сучасні загальноосвітні школи активно залучилися до використання інформаційно-комунікаційних технологій у зв'язку з необхідністю впровадження дистанційної освіти. Крім того, модернізація сучасного освітнього процесу, викликана вимогами Нової української школи, передбачає вихід на більш досконалий технологічний рівень. Сьогодні суспільство очікує не просто на професіонала, який добре знає методичні рекомендації та вміє ними користуватись, а на компетентного фахівця, здатного грамотно і швидко реагувати на мінливі умови професійної діяльності, адекватно оцінювати навчально-виховні ситуації, вирішувати безліч практичних завдань і водночас обов'язково вміло використовувати інформаційно-комунікаційні технології [1, с. 63].

Засадні концепції розвитку української педагогічної освіти та її інтеграційних векторів у європейський освітній простір декларують, що у змісті педагогічної освіти інформаційно-технологічна підготовка фахівців передбачає вивчення основ інформатики, новітніх інформаційних технологій та методик їх застосування в освітньому процесі, тобто мова йде про те, що сучасні педагоги повинні бути із сформованою інформаційно-комунікаційною компетентністю. Однак, спостерігається певна неузгодженість між викликами сучасної мистецької освіти та існуючою сформованістю інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти.

Для сучасної музично-педагогічної науки комп'ютерні технології стали важливим засобом формування знань, умінь і навичок, який необхідно включати до освітнього процесу. Вони, з одного боку, є знаряддям фахової, а з іншого, – предметом освітньої діяльності й здебільшого розглядаються як необхідний компонент професійної компетентності педагогів у галузі музичної освіти.

Серед українських учених, які вивчають різні аспекти формування у фахівців у галузі музичного мистецтва навичок та вмінь використання інформаційно-комунікаційних технологій, слід назвати А. Бондаренко [2], Л. Варнавську [3], Л. Гаврілова [4], Ю. Дворника [5], І. Пашенко [6], В. Федоришин [4] та ін.

На думку А. Бондаренко, формування пізнавальної активності, зокрема в майбутніх учителів музичного мистецтва, пов'язане із здатністю до саморозвитку, самовдосконалення, в основі чого знаходяться вміння використовувати комп'ютерні технології, що в результаті сприятиме професійному ствердженню майбутніх фахівців [1].

Наукові розвідки Л. Варнавської висвітлюють проблему готовності майбутніх педагогів у галузі музичної освіти до застосування комп'ютерних технологій [2].

Ю. Дворник досліджує процес формування творчих здібностей майбутніх учителів музики через використання комп'ютерних технологій і, зокрема, стверджує, що нині фахівець повинен володіти необхідним обсягом фахових знань, умінь щодо аранжування, перекладу, створення, інструментування музичних творів, орієнтування в тенденціях оновлення комп'ютерного обладнання, використання засобів музичного комп'ютера у фаховій діяльності [4].

І. Пашенко підкреслює, що в сучасному музично-освітньому процесі закладів початкової та середньої освіти активно поєднуються комп'ютерні технології з традиційними засобами навчання, а застосування комп'ютерних навчальних програм у системі музичної освіти повинно відповідати її концептуальним засадам і враховувати основні дидактичні принципи, що забезпечує низку істотних переваг, а саме: посилення мотивації навчання, зумовлене новизною роботи з комп'ютером; підвищення активності; розширення можливостей вибору навчальних завдань, можливість управління процесом їх розв'язання; автоматизація рутинних операцій тощо [5, с. 102].

Можна припустити, що інформаційно-комунікаційна компетентність педагогів у галузі музичної освіти – це інтегративна якість, що характеризує обсяг знань, умінь і навичок з інформаційно-комунікаційної сфери, набутих під час фахової підготовки, та забезпечує гнучкість і готовність адаптуватися до змін у мистецько-професійній діяльності, а також сприяє творчому фаховому самовираженню з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Ураховуючи особливості професійної підготовки педагогів у галузі музичної освіти, спробуємо визначити структурні компоненти інформаційно-комунікаційної компетентності.

Розглядаючи інформаційно-комунікаційну компетентність у якості певної системи, слід виокремити мотиваційний, гностичний та процесуальний компоненти. Уточнимо їх розуміння в контексті цієї статті.

Під мотиваційною сферою особистості в психології розуміють сукупність факторів і процесів, які керують поведінкою людини. Поведінку особистості зсередини мотивують потреби, цілі, а ззовні – ситуації та зовнішні обставини. Звичайно, з позиції даного дослідження нас цікавить формування фахових інформаційно-комунікаційних мотивів.

Як відзначають учені, в процесі освоєння професії, в ході навчання і фахової діяльності триває розвиток мотиваційної структури суб'єкта фаху і формується система професійних мотивів, зокрема й інформаційно-комунікаційної спрямованості. Оскільки мотив є ознакою, яка конститує діяльність, то перехід від освітньої діяльності до професійної є процесом трансформації пізнавальних мотивів у фахові, які зумовлюють їх подальший взаєморозвиток. Пізнавальні та професійні мотиви не альтернативні за своїм змістом і статусом у загальній мотиваційній сфері особистості педагогів у галузі музичної освіти, одночасно через прояв у ній, вони взаємодіють і стають провідними в їх мотиваційній сфері.

Мотиваційною стороною інформаційно-комунікаційної діяльності є осучаснення навчання дітей музиці. Отже, *мотиваційний* компонент інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти є сукупністю фахових мотивів, особистісних сенсів, потреб і соціальних установок для активної інформаційно-комунікаційної діяльності в процесі професійної реалізації та творчого саморозвитку.

Процес інформаційно-комунікаційного самовдосконалення педагогів у галузі музичної освіти повинен бути спрямований на формування:

- зацікавленості, усвідомлення значущості вивчення та використання різних інформаційно-комунікаційних технологій із метою підвищення якості власної професійної діяльності;
- стійкої потреби у безперервній інформаційно-комунікаційній самоосвіті, в тому числі із застосуванням дистанційних технологій;
- стійкого інтересу до вивчення можливостей інформаційно-комунікаційних технологій та застосування їх для автоматизації процесів викладання музичного мистецтва, ведення обліку успішності учнів, підготовка навчальних матеріалів у цифровому вигляді тощо;
- знань щодо можливостей використання стандартного та спеціалізованого програмного забезпечення відповідно до цілей та траєкторій музичної освіти.

Іншим, другим, компонентом інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти є *гностичний*, який є орієнтиром у художньо-педагогічних ситуаціях і базою для фахового саморозвитку, а також віддзеркалює обсяг науково-теоретичних, методичних, організаційних, художньо-виконавських тощо знань про інформаційно-комунікаційну діяльність під час професійної реалізації, зокрема щодо:

- можливостей використання стандартного та спеціалізованого програмного забезпечення відповідно до цілей та стратегій музичного навчання та виховання школярів;
- можливостей використання різних цифрових аудіоредакторів («Sony Sound Forge», «Adobe Audition») для створення та редагування звукових файлів, цифрових нотних редакторів («Sibelius», «GNU LilyPond», «NtEd») для набору нотного тексту;
- можливостей стандартного програмного забезпечення, в тому числі текстових, табличних, графічних редакторів для різноманітної обробки професійно-значущої інформації;
- щодо можливості використання спеціалізованого програмного забезпечення («Sony Sound Forge», «Adobe Audition», «NtEd»).

Процесуальний компонент інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти характеризує рівень сформованості в них інформаційно-комунікаційних умінь, навичок, здібностей, необхідних для успішного здійснення своїх професійних обов'язків.

Слід підкреслити, що будь-яка діяльність, як активна форма ставлення до оточуючої дійсності, складається з мети, засобів, процесу й аналізу результату, отже, вона характеризується такою якістю, як усвідомленість. Дана характеристика в рамках компетентнісного підходу є невід'ємною частиною інформаційно-комунікаційної компетентності фахівця; тобто усвідомлене виконання навчально-виховної діяльності з використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій – один із показників сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності педагогів у галузі музичної освіти.

Серед пріоритетних особистісних якостей, які забезпечують ефективність інформаційно-комунікаційної діяльності фахівців можна виділити: професійне мислення, самосвідомість, креативність, особистісну фахову позицію тощо.

Узагальнюючи та резюмуємо все сказане вище, наголосимо на такому. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагогів у галузі музичної освіти – це інтегративна якість, що характеризує обсяг знань, умінь і навичок з інформаційно-комунікаційної сфери, набутих під час фахової підготовки, та забезпечує

гнучкість і готовність адаптуватися до змін у мистецько-професійній діяльності, а також сприяє творчому фаховому самовираженню з використанням можливостей інформаційно-комунікаційних технологій. Структурними компонентами даної компетентності є: мотиваційний, гностичний та процесуальний.

Перспективними аспектами при подальшій розробці проблеми можуть стати розробка методики впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес післядипломної освіти педагогів у галузі музичної освіти.

Література

1. Ашихміна Н. В. Використання засобів ІКТ для формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 82(2). С. 63-76.
2. Бондаренко А. В. Інтерактивні технології в контексті професійної підготовки майбутніх учителів музики засобами мультимедіа. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2011. Випуск 36. Умань : ПП Жовтий, 2011. С. 8-87.
3. Варнавська А. Підготовка майбутнього вчителя музики до професійної діяльності в умовах комп'ютеризованої освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки*. 2012. Вип. 10. С. 30-33.
4. Гаврілова Л., Федоришин В. Проблема формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами комп'ютерних технологій у теорії вітчизняної мистецької освіти. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць*. 2017. Вип. 5. Ч.1. Слов'янськ : ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2017. С. 213-225.
5. Дворник Ю.Ф. Формування творчих якостей майбутнього вчителя музики засобами комп'ютерних технологій : дис. канд. пед. Наук : 13.00.02. Київ, 2013. 260 с.
6. Пашенко І. Комп'ютерні технології у системі підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Вісник Черкаського університету*. 2017. №3. С. 100-104.

Білик Оксана,
Путивль

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття висвітлює проблему формування і розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності педагога закладу позашкільної освіти. Показано взаємозв'язок розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності педагога з формуванням пізнавальної, практичної, творчої, соціальної компетентностей. Визначена роль інформаційно-комунікаційних технологій на сучасному етапі інформатизації освіти та їх використання в освітньому процесі позашкільного навчального закладу, що дозволяє зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним.

Ключові слова: професійна компетентність, інформаційно-комунікаційна компетентність, інформаційно-комунікаційні технології, позашкільна освіта.

Модернізація та інформатизація освітнього простору змістовно змінюють діяльність педагога закладу позашкільної освіти, який перестає просто репродукувати знання, а починає опановувати і розробляти нові технології навчання і виховання, що, з одного боку, підвищує його творчу активність, а з іншого – вимагає високого рівня технологічної і методичної підготовки. В закладі позашкільної освіти має працювати особа, здатна розвинути як власну педагогічну діяльність, так і діяльність всього колективу, здатна виявляти актуальні проблеми освітньої та пізнавальної роботи дітей і молоді, знаходити й реалізовувати ефективні способи їх вирішення, в різних педагогічних ситуаціях приймати рішення як стандартні, так і творчі або інтуїтивні.

Загальновідомо, що в позашкільній освіті особистість педагога вирішує все, оскільки часто діти надають перевагу заняттям у конкретного педагога. Тому педагоги-позашкільники мають постійно підвищувати свою професійну майстерність, що забезпечує стабільний розвиток потенціалу педагога, здатного мобільно адаптуватися в професійних ситуаціях, самостійно набувати необхідні знання й застосовувати їх у практичній діяльності. [10, с.15]

Сьогодні в педагогічній та психологічній науці характеризуючи професійну майстерність, широту інтересів вживають поняття «компетенція», «компетентний», «компетентність». Актуальним є завдання становлення нової професійної компетентності педагогів, формування педагога нового типу і стилю професійної діяльності.